

LEDARE

Ledare: Mona Sahlins återtag

PUBLICERAD 2009-02-11

Kolumnen: Hans Bergström om den svenska kärnkraften.

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX

DN:s chefredaktör Peter Wolodarski väljer ut veckans mest läsvärda artiklar.

[Skaffa nyhetsbrev](#)

Centerledaren Maud Olofsson är en "återtågets hjälte". När Hans Magnus Enzensberger myntade begreppet tänkte han främst på ledare som Michail Gorba-tjov, som i ett kritiskt skede möjliggjorde en ordnad och fredlig reträtt. Men även i demokratiernas vardag vet vi hur svårt det är att överge en position kring vilken stora myter vävts.

I den moderna utspelspolitiken gäller det att vara "tydlig" för att höras. Journalisters följdfrågor naglar fast positionen. Sedan byggs en stor ideologi omkring den. Denna programmering kan gå raskt. Avprogrammeringen är svår och smärtsam. Aktivister ser inte bara den tekniska lösningen. För dem bär ståndpunkter stark identitet, moralisk kraft och stora själsdjup, även när de tillkom genom historiska tillfälligheter.

Kärnkraften har inbjudit till sådana programmatiska dimensioner. Samtidigt är energifrågan sällsynt dåligt lämpad för politikens logik och tidsrytm. Den kräver långa planeringshorisonter, medan politiken verkar i mandatperioder. Omvänt fordrar den uppmärksamhet på vad som händer i verkligheten, medan politikens formler ogärna vill störas av nya empiriska rön.

Nya tekniska lösningar, prisfall på en teknologi som tidigare var alltför dyr, hög eller låg realränta för stora kapitalinvesteringar, mätningar av klimateffekter från fossilbränsle - under loppet av 10-20 år hinner mycket hända som bör påverka bedömningen. Hade vi sett olyckor från svenska kärnkraftverk mellan folkomröstningen 1980 och det berömda årtalet 2010, hade självfallet kärnkraften haft en annan ställning än nu.

Globaliseringsrådet ordnade i fjol en heldag kring energifrågan samt basindustrin. Vad som kom fram gjorde starkt intryck på Rådet, där fem statsråd ingår. Det stod klart att Sverige har en god elproduktion de närmaste tio åren, vilket bidrog till att Rådet lade fram förslag om en stor svensk satsning på infrastruktur för elbilar. Två andra saker blev tydliga: dels att det går en gräns någonstans efter 2020 då de existerande svenska kärnkraftverken börjar falla för åldersstreck (risk för sprödhet i reaktortanken är en faktor), dels att ledtiderna från projektering,

över tillstånd och upphandling, till byggande och elleverans är mycket långa. De fyra partierna i alliansen drog slutsatsen att det inte håller att lägga kärnkraftsfrågan på is ytterligare en mandatperiod, för tiden fram till och med 2014.

Ytterligare en riskfaktor framträdde med stor styrka:

förskingringen av svensk kompetens i fråga om utbildning och forskning rörande kärnkraften. Även det mest säkra system är beroende av kvaliteten på samspelet människa-maskin.

Underhåll måste skötas, säkerhetskulturen hållas alert och uppdaterad, som nestorn Lars-Gunnar Larsson visade i sin kritiska studie av Vattenfall och Forsmark. Om de politiska signalerna är att kärnkraften ska avvecklas uppstår en risk för minskad observans och flykt av kompetens. Svenska universitet, som Chalmers, satsar nu åter på utbildning och forskning inom kärnkraftsområdet. Men det tar många, många år att återskapa intresse i en ny generation och bygga upp en kompetens som fått falla.

År 2022 är det 50 år sedan det första svenska kärnkraftverket, Oskarshamn 1, togs i bruk. Om det och efterföljande verk får ersättas kan det i vart fall ske med tredje generationens aggregat. De har dubbel inneslutning, som stoppar konsekvenser från en terrorattack från luften. De är byggda för att ta hand även om den osannolikaste händelse, utan att konsekvenser uppstår för omgivningen. Det blir upp till industrin om den tycker sig kunna vänta även på en fjärde generations reaktorer, som bland annat skulle ha fördelen att minska mängden högaktivt avfall. Avfallsfrågan är hur som helst löst för svensk del, trots de gamla schabloner som upprepas i debatten.

"Vindkraften kan stå för eltillskottet, så vi behöver inte ny kärnkraft", sägs det nu. De som yttrar sig så begår ofta ett enkelt tankefel. Frågan gäller inte var ökad elproduktion ska komma ifrån, utan huruvida Sverige kan lägga ner hälften av dagens elproduktion. Tänk tanken att vi skulle avstå från all vattenkraft; storleksordningen är densamma.

I klimatperspektiv är frågan huruvida tillskottet från vindkraften främst ska gå till att ytterligare reducera fossila bränslen, som i trafiken, eller till att ersätta redan koldioxidfri energiproduktion och därmed bli utan effekt på klimatet. Skulle vi få ett "överskott" på el är det inget problem. Varje miljöförbättring är, enligt historisk erfarenhet, förknippad med ökad elanvändning. Och om Sverige kan exportera el till Tyskland och Polen ger det en dubbel vinst, ekonomiskt i form av förädlingsvärden för Sverige, för miljön i form av mindre utsläpp.

Jag kan inte tänka mig att socialdemokratin, med dess tradition av rationalitet och ansvar för landet, i sanningens stund verkligen kan gå in för linjen att stänga av halva den svenska elproduktionen. Den återstående frågan gäller formen för Mona Sahlins återtåg.

TEXT

Hans Bergström